

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajariitojen vaihtoehtoista ratkaisemista koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajariitojen vaihtoehtoista ratkaisemista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 74/2015 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Riitta Haapasaari, oikeusministeriö
- puheenjohtaja Pauli Ståhlberg, Kuluttajariitalautakunta
- johtava kuluttajaoikeusneuvoja Nina Konu, Itä-Uudenmaan maistraatti
- johtaja Maija Puomila, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtava neuvonantaja Ville Raulos, FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta
- lakimies Timo Niemi, Kuluttajaliitto — Konsumentförbundet ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Liikennevahinkolautakunta
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Asianajajaliitto
- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, joka koskisi muussa kuin viranomaisessa tapahtuvaa vaihtoehtoista riidanratkaisua kuluttaja-asioissa. Lisäksi ehdotetaan tehtäviksi muutoksia kuluttajariitalautakunnasta ja liikennevahinkolautakunnasta annettuihin lakeihin sekä kuluttajan-suojalakiin. Velan vanhentumisesta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen tarkistus. Esityksellä pantaisiin täytäntöön direktiivi kuluttajariitojen vaihtoehtoisesta riidanratkaisusta ja mahdollistettaisiin kuluttajariitojen verkkovälitteisestä riidanratkaisusta annetun asetuk-sen soveltaminen käytännössä.

Ehdotetulla lainsäädännöllä luotaisiin puitteet sille, että Suomessa olisi kattavasti direktiivin vaa-timukset täyttäviä tuomioistuimen ulkopuolisia vaihtoehtoisia riidanratkaisuelimiä.

Valiokunnan mietintö TaVM 13/2015 vp

Lakia muussa kuin viranomaisessa tapahtuvasta kuluttajariitojen ratkaisemisesta sovellettaisiin komission ylläpitämään luetteloon ilmoitettuihin yksityisiin riidanratkaisuelimiin. Laissa säädettäisiin riidanratkaisuelimen kokoonpanosta sekä riidanratkaisusta vastaavien henkilöiden kelpoisuudesta, riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta. Lakiehdotus sisältää myös riidanratkaisuelimissä noudatettavaan menettelyyn liittyviä säännöksiä. Menettelyä koskevista säännöksistä merkittävin on ratkaisusuosituksen antamista koskeva 90 päivän määräaika.

Kuluttajariitalautakunnasta annetun lain menettelyä koskevia säännöksiä tarkistettaisiin vastamaan direktiivin vaatimuksia muun muassa käsittelyaikojen osalta. Kuluttajariitalautakunnan toiminnan tehostamiseksi ehdotetaan, että kuluttajariitalautakunta voisi jättää sille tehdyn hakemuksen käsittelemättä, jos kuluttaja ei ole ensin ollut yhteydessä kuluttajaneuvontaan. Ohjaamalla hakija kuluttajaneuvontaan edistettäisiin asian selvittämistä mahdollisimman joustavassa ja kevyessä menettelyssä.

Myös liikennevahinkolautakunnasta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi tarpeelliset menettelyä koskevat muutokset.

Kuluttajansuojalakiin lisättäisiin säännös elinkeinonharjoittajan velvollisuudesta antaa kuluttajille tietoa vaihtoehtoisista riidanratkaisuelimistä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 9 päivänä tammikuuta 2016.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksellä pannaan kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2013/11/EU) kuluttajariitojen vaihtoehtoisesta riidanratkaisusta. Direktiivin johtoajatus on edellyttää riidanratkaisuelimeltä muun muassa puolueettomuutta, riippumattomuutta, asiantuntemusta, avoimuutta, tehokkuutta ja oikeudenmukaisuutta. Direktiivillä pyritään varmistamaan kuluttajansuojan korkea taso ja edistämään sisämarkkinoiden toimintaa. Talusvaliokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomautuksin.

Vakuutusasioiden keskittäminen Vakuutuslautakuntaan. Talusvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on herätetty kysymys mahdollisuudesta keskittää vakuutus sopimukseen perustuvien riita-asioiden käsittely Vakuutuslautakuntaan. Tämä edellyttäisi kyseisen asiakokonaisuuden rajaamista kuluttajariitalautakunnan toimivallan ulkopuolelle. Talusvaliokunta katsoo, että toimivallan rajaaminen heikentäisi kuluttajariitalautakunnan asemaa yleisenä, käytännössä lähes kaikkia kuluttajasopimuksia käsittelevänä riidanratkaisuelimenä. Koska vakuutuslautakunnasta ja sen toiminnan rahoituksesta ei säädetä lailla, vaihtoehtoisen riidanratkaisujärjestelmän pysyvyydestä tämän asiaryhmän osalta ei olisi varmuutta. Vaikka vakuutuslautakunnan toiminnan jatkumisesta ei tällä hetkellä ole epäilystä, keskittämisen verrattain vähäiset hyödyt huomioon ottaen ei ole pidetty perusteltuna sitä, että nykyisestä toimivasta järjestelmästä siirryttäisiin epävarmaan tilaan. Kuluttajariitalautakunnan vakuutusasioita käsittelevän jaoston kokoonpanolla voidaan varmistaa, että lautakunnassa on riittävä asiantuntemus myös vakuutusasioiden käsittelemiseen.

Valiokunnan mietintö TaVM 13/2015 vp

Yhteydenotto kuluttajaneuvontaan prosessinedellytyksenä käsittelylle kuluttajariitalautakunnassa. Ehdotettua säännöstä on pidetty kuluttaja-asioiden käsittelyn kokonaistehokkuutta lisäävänä. Lautakunta voi joka tapauksessa ottaa harkintansa mukaan käsittelyyn asian, jossa ei todennäköisesti olisi saavutettavissa lisäarvoa sillä, että kuluttaja ottaa ensin yhteyttä kuluttajaneuvontaan. Lautakunnan on joka tapauksessa noudatettava hallintolain säännöstä (434/2003, 21 §), jonka mukaan viranomaisen, jolle on erehdyksestä toimitettu asiakirja sen toimivaltaan kuulumattoman asian käsittelemiseksi, on viipymättä siirrettävä asiakirja toimivaltaiseksi katsomalleen viranomaiselle. Siirrosta on ilmoitettava asiakirjan lähettäjälle.

Kuluttajaneuvonta riidanratkaisuelimenä. Asiantuntijakuulemisessa on nostettu esiin myös kysymys siitä, voitaisiinko kuluttajaneuvontaa pitää direktiivin mukaisena riidanratkaisuelimenä. Direktiivi sisältää menettelysääntöjä, joita elimen olisi pakko noudattaa kaikkien riita-asioiden käsittelyssä. Näiden menettelysääntöjen noudattaminen jokaisessa asiassa voisi johtaa kuluttajaneuvonnan nykyisen joustavuuden menettämiseen. Talousvaliokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena, että kuluttajaneuvonnasta muodostettaisiin direktiivin tarkoittama riidanratkaisuelin.

Liikennevahinkoasioiden käsittely. Liikennevakuutuksiin liittyvät kuluttajariidat kuuluvat direktiivin soveltamisalaan, joten kuluttajalla täytyy olla mahdollisuus saattaa tähän asiaryhmään kuuluvat riita-asiat direktiivin vaatimukset täyttävän vaihtoehdoisen riidanratkaisuelimen käsiteltäviksi. Ratkaisukäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi pidetään tarkoituksenmukaisena, että myös vahinkoa kärsineiden aloitteesta vireille tulevat erimielisyydet ratkaistaan liikennevahinkolautakunnassa.

Talousvaliokunta huomauttaa, että direktiivin täytäntöönpanosta johtuvat suurimmat muutospaineet tulevat todennäköisesti aiheutumaan 90 päivän määräajasta, jonka kuluessa kuluttajariita on käsiteltävä. Aika lasketaan ratkaisuun tarvittavan aineiston saapumisesta. Jos riidanratkaisuelin yksittäisen riita-asian monimutkaisuuden perusteella pidentää tätä määräaikaa, asiasta tulee ilmoittaa riidan osapuolille sekä antaa arvio ratkaisusuosituksen antamisen ajankohdasta. Uusi määräaika huomioon ottaen talousvaliokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn huoleen kuluttajariitalautakunnan resurssien varmistamisesta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 74/2015 vp sisältyvät 1.—5. lakiehdotuksen.

Helsingissä 25.11.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen ps
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok

Valiokunnan mietintö TaVM 13/2015 vp

jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Joakim Strand r
jäsen Antero Vartia vihr
varajäsen Lasse Hautala kesk
varajäsen Juhana Vartiainen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller